

POSTANOWIENIE

Dnia 2 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący)

SSN Paweł Czubik

SSN Aleksander Stępkowski (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi M. T.

z udziałem Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...)

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki

w sprawie toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w (...) pod sygn. akt I ACa (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 2 czerwca 2020 r.

1. oddala skargę;

2. przyznaje adwokatowi B. K. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w (...) kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych), podwyższoną o stawkę podatku od towarów i usług – tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

UZASADNIENIE

Pismem procesowym z dnia 11 marca 2020 r. M. T., reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika (dalej: skarżąca), powołując się na brzmienie art. 2 ust. 1, art. 6 ust. 3 oraz art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. 2018, poz. 75 ze zm.,

dalej: ustawa o skardze na przewlekłość) wniosła skargę na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżąca wniosła o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w (...) I Wydział Cywilny (I ACa (...)) nastąpiła przewlekłość postępowania;
2. nakazanie Sądowi rozpoznającemu sprawę rozpoznanie apelacji powódki w określonym terminie;
3. przyznanie skarżącemu od Skarbu Państwa sumy pieniężnej w kwocie 15.000 zł;
4. zasądzenie od Skarbu Państwa Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz skarżącego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi przywołano czynności podjęte w sprawie przez Sąd Apelacyjny w (...) wskazując, że od momentu wniesienia apelacji do dnia wystąpienia ze skargą minęło 2 lata i 5 miesięcy, a sprawa „nie może doczekać się rozpoznania”. Skarżąca stwierdziła, że niektóre „częstkowe rozstrzygnięcia i zarządzenia przygotowawcze” mogły być rozpoznane znacznie szybciej. W jej ocenie do zbędnego przedłużenia postępowania przyczyniło się także nieprawidłowe wezwanie powódki do uzupełnienia braków wniosku o wyłączenie sędziów. Skarżąca podkreśliła przy tym, że swoim zachowaniem „nie przyczyniła się do utrudnienia czy przedłużenia rozpoznania sprawy”.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) wniósł o jej odrzucenie, względnie oddalenie ze względu na jej bezzasadność. Podkreślał, że skarżąca ograniczyła się w piśmie wyłącznie do wybiórczego przytoczenia okresu trwania postępowania oraz wskazania czasu związanego z wydaniem przez sąd poszczególnych wymienionych w skardze decyzji procesowych, dopatrując się w tych czynnościach tak bezzasadności, jak i przewlekłości. Prezes Sądu Apelacyjnego stwierdził natomiast, że wszelkie czynności w sprawie I ACa (...) były podejmowane bez zbędnej zwłoki, a ich ilość była skutkiem wielości wniosków składanych przez skarżącą, w tym wniosków o wyłączenie sędziów, co w oczywisty sposób odwlekalo w czasie możliwość podjęcia decyzji w głównym przedmiocie

postępowania. Zwracał uwagę, że chociaż rozpoznawanie sprawy skarżącej trwa już dłuższy czas, to jednocześnie czynności podejmowane przez sąd w tym postępowaniu były konsekwencją pism, skarg i wniosków formułowanych przez skarżącą. Nie pozwala to na stwierdzenie, że postępowanie to było prowadzone rozwlekłe. Prezes Sądu Apelacyjnego zaznaczył także, że warunkiem koniecznym merytorycznego załatwienia sprawy skarżącej jest uprzednie wyłonienie składu sądu, który rozpozna jej apelację. W badanej sprawie nie było to jednak możliwe z uwagi na wnioski składane przez skarżącą.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w tej sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Jednocześnie na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, skargę niezasadną sąd oddala.

Należy podkreślić, że sama długotrwałość postępowania nie oznacza, iż doszło do przewlekłości postępowania. Zachodzi ona wtedy, gdy postępowanie jest długotrwałe, prowadzone rozwlekłe i trwa ponad konieczność wyjaśnienia okoliczności faktycznych i prawnych niezbędnych do rozstrzygnięcia, będących w związku przyczynowym z działaniem lub bezczynnością sądu. Aby rozstrzygnąć zatem, czy zwłoka w dokonaniu czynności jest nieuzasadniona, należy rozważyć nie tylko czasokres zaniechania jej dokonania, ale także konkretne realia sprawy i jej kontekst sytuacyjny. Należy przy tym pamiętać, że czas trwania postępowania wyznaczany jest nie tylko poprzez czynności sądu, ale także przez aktywność stron.

Po dokonanej na potrzeby rozpoznania niniejszej skargi analizie akt sprawy toczącej się przed Sądem Apelacyjnym w (...) I ACa (...) Sąd Najwyższy doszedł

do przekonania, że brak jest podstaw do stwierdzenia w tej sprawie przewlekłości postępowania.

Postępowanie apelacyjne, które jest przedmiotem oceny, toczyło się od dnia 16 listopada 2018 r., kiedy to Sąd Okręgowy w (...) przekazał Sądowi Apelacyjnemu w (...) akta sprawy.

Pismami z dnia 30 listopada, 3 grudnia, 7 grudnia, 10 grudnia, 27 grudnia 2018 r. oraz 10 stycznia 2019 r. kolejni sędziowie orzekający w I Wydziale Cywilnym Sądu Apelacyjnego w (...) (łącznie 11 sędziów, k. 46-56) złożyli – na podstawie art. 49 k.p.c. – wnioski o wyłączenie od rozpoznawania sprawy I ACa (...).

W dniu 4 stycznia 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) doręczono pismo powódki (obecnej skarżącej) z 27 listopada 2018 r. oraz kserokopię pisma przewodniego Prezesa Sądu Okręgowego w (...), informującego o przedłożeniu do akt sprawy kolejnych, łącznie 7 pism, M. T. kierowanych w listopadzie i grudniu 2018 r. do Wydziału I Sądu Okręgowego w (...) (k. 58). Z dołączonego do akt sprawy apelacyjnej pisma powódki wynika m.in. wniosek o „absolutne wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego w (...), referendarzy i sędziów Sądu Okręgowego w (...) i sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) z rozpatrywania tego zażalenia, tej sprawy i tego postępowania, okręgu i apelacji szczecińskiej z rozpatrywania tej sprawy”.

Zarządzeniem z dnia 30 stycznia 2019 r. Przewodniczący I Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...), w związku z wnioskiem o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) zobowiązał powódkę do wskazania imion i nazwisk wszystkich sędziów, których wniosek ten dotyczy, wraz z przytoczeniem okoliczności uprawdopodobniających wyłączenie każdego z sędziów – w terminie tygodniowym, pod rygorem zwrotu wniosku o wyłączenie sędziów.

W dniu 26 lutego 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) doręczono pismo powódki (obecnej skarżącej) z dnia 25 lutego 2019 r., w którym wskazała m.in. imiona wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) objętych wnioskiem o wyłączenie (k. 67).

Pismem z dnia 4 marca 2019 r. Przewodniczący I Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...) – wobec złożenia przez wszystkich sędziów orzekających w Wydziale I Cywilnym tego Sądu wniosków o ich wyłączenie – zwrócił się do

Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z prośbą o wyznaczenie sędziów składu orzekającego do rozpoznania sprawy. Zarządzeniem z 13 marca 2019 r. wyznaczony został skład do rozpoznania sprawy I ACa (...).

W dniu 26 marca 2019 r. Sędzia Sądu Apelacyjnego w (...) G. C., wchodzący w skład sądu wyznaczonego do rozpoznania sprawy I ACa (...), wniósł o wyłączenie go od rozpoznania przedmiotowej sprawy. Tożsamy wniosek w dniu 27 marca 2019 r. złożyła wyznaczona do składu Sędzia Sądu Apelacyjnego w (...) M. J.

Pismem z dnia 1 kwietnia 2019 r. Przewodniczący I Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...) – wobec złożenia przez sędziów M. J. i G. C. wniosków o ich wyłączenie – zwrócił się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z prośbą o wyznaczenie składu do rozpoznania wniosków o wyłączenie.

Zarządzeniem z dnia 17 kwietnia 2019 r. wyznaczony został skład do rozpoznania wniosków o wyłączenie sędziów M. J. i G. C.

Postanowieniem z dnia 4 czerwca 2019 r. sędziowie Sądu Apelacyjnego w (...) M. J. i G. C. zostali wyłączeni od rozpoznania sprawy I ACa (...). Wobec powyższego, pismem z dnia 14 czerwca 2019 r. Przewodniczący I Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...) ponownie zwrócił się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...) z prośbą o wyznaczenie składu do rozpoznania sprawy I ACa (...) (k. 78).

W dniu 2 lipca 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) doręczono pismo powódki (skarżącej) z dnia 1 lipca 2019 r., w którym ponownie wносиła o wyłączenie od rozpoznania sprawy wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...).

Pismem z dnia 12 lipca 2019 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) poinformował Przewodniczącego I Wydziału Cywilnego Sądu Apelacyjnego w (...), że nie ma możliwości wyznaczenia składu do rozpoznania sprawy I ACa (...), ponieważ tylko jeden sędzia orzekający w Sądzie Apelacyjnym w (...) nie złożył wniosku o wyłączenie od rozpoznania spraw inicjowanych przez M. T. i jej męża.

Zarządzeniem z dnia 11 września 2019 r. do rozpoznania sprawy I ACa (...) wyznaczony został Sędzia Sądu Apelacyjnego w (...) T. S.. Jednocześnie akta sprawy zostały przedstawione Prezesowi Sądu Apelacyjnego w (...) celem wyznaczenia brakującego składu orzekającego do rozpoznania sprawy I ACa (...) z

informacją, że Sędzia Sądu Okręgowego delegowany do Sądu Apelacyjnego w (...) D. M. nie złożyła wniosku o wyłączenie od rozpoznania spraw inicjowanych przez M. T. i jej męża.

W dniu 23 września 2019 r. wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy I ACa (...) zgłosiła Sędzia Sądu Okręgowego delegowany do Sądu Apelacyjnego w (...) D. M.

Zarządzeniem z dnia 8 października 2019 r. wyznaczony został skład do rozpoznania sprawy I ACa (...).

Postanowieniem z dnia 23 października 2019 r. dla M. T. ustanowiony został pełnomocnik z urzędu celem reprezentowania jej w postępowaniu przed Sądem Najwyższym w zakresie stwierdzenia przewlekłości postępowania i wystąpienia z wnioskiem o wyłączenie sędziów Sądu Apelacyjnego w (...).

W dniu 29 października 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) doręczono pismo powódki (skarżącej) z dnia 29 października 2019 r., w którym kolejny raz ponowiła wniosek o wyłączenie od rozpoznania jej sprawy wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...).

W dniu 19 listopada 2019 r. wyznaczony dla powódki (skarżącej) pełnomocnik z urzędu, adw. B. K., zapoznał się z aktami sprawy I ACa (...) (k. 99).

W dniu 6 grudnia 2019 r. do Sądu Apelacyjnego w (...) doręczono pismo powódki (skarżącej) z dnia 5 grudnia 2019 r., w którym zwróciła się o powiadomienie o „zakresie działania przyznanego do sprawy adwokata Pana B. K.” (k.106).

W dniu 6 grudnia 2019 r. wniosek o wyłączenie od rozpoznania sprawy I ACa (...) złożył sędzia Sądu Apelacyjnego w (...) A. W. W swoim oświadczeniu wyjaśnił, że w licznych pismach powódki był wielokrotnie obrażany oraz podważano jego bezstronność, jako sędziego pełniącego urząd (k. 107). W pismach z dnia 2 i 7, 14, 15, 20, 23 stycznia 2020 r. kolejni sędziowie orzekający w Sądzie Apelacyjnym w (...) wskazywali na istnienie podstaw do ich wyłączenia od rozpoznawania sprawy I ACa (...) (k. 107-115 oraz 119-125).

Pismem z dnia 8 stycznia 2020 r. wyznaczony dla powódki (skarżącej) pełnomocnik z urzędu wniósł o zwolnienie go od obowiązku zastępowania M. T. w sprawie I ACa (...). W uzasadnieniu wskazał, że nie udało mu się wypracować

stanowiska umożliwiającego doprecyzowanie wniosków oraz roszczeń i wątpliwości zgłaszanych przez powódkę. Podkreślał, że nie znajduje podstaw do stwierdzenia przewlekłości danego postępowania i „angażowania w sprawę Sądu Najwyższego”. W jego ocenie wnioski powódki o stwierdzenie przewlekłości postępowania wynika z faktu, „iż powódka czuje się ofiarą w wielu postępowaniach sądowych z jej udziałem i upatruje w każdym działaniu (względnie zaniechaniu realizacji jej zamysłów) potwierdzenia swoich podejrzeń (k. 117-118).

Postanowieniem z dnia 14 lutego 2020 r. od rozpoznania sprawy I ACa (...) wyłączeni zostali sędziowie Sądu Apelacyjnego w (...): (...) oraz sędzia Sądu Okręgowego delegowana do Sądu Apelacyjnego w (...) D. M.

Zarządzeniem z dnia 14 lutego 2020 r. do rozpoznania sprawy I ACa (...) wyznaczony został sędzia Sądu Apelacyjnego w (...) T. S.

Postanowieniem z dnia 25 lutego 2020 r. Sąd Apelacyjny w (...) I Wydział Cywilny odmówił zwolnienia adwokata B. K. z obowiązku zastępowania powódki (skarżącej) w sprawie I ACa (...). Pismem z dnia 11 marca 2020 r. pełnomocnik wystąpił w imieniu powódki (skarżącej) ze skargą na przewlekłość postępowania przez Sądem Apelacyjnym w (...) Wydziałem I Cywilnym w sprawie I ACa (...).

Mając na uwadze przedstawiony powyżej przebieg postępowania apelacyjnego, stwierdzić należy, że czas trwania postępowania w sprawie nie wynikał z nieuzasadnionej bezczynności Sądu Apelacyjnego w (...), ale z konieczności procedowania składanych przez sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) i sędziego Sądu Okręgowego delegowanego do Sądu Apelacyjnego w (...) wniosków o ich wyłączenie od rozpoznania sprawy, jak również kolejnych, ponawianych przez skarżącą wniosków o wyłączenie wszystkich sędziów Sądu Apelacyjnego w (...) od rozpoznawania jej sprawy. Okoliczności i zdarzenia wywołujące po stronie sędziów uzasadnioną wątpliwość co do ich bezstronności w sprawie i skutkujące żądaniem ich wyłączenia z jej rozpoznawania, jak również to, że skarżąca korzystając ze swoich uprawnień procesowych angażowała sąd do podejmowania licznych czynności wydłużających czas trwania postępowania i odsuwających w czasie podjęcie czynności zmierzających do merytorycznego rozpoznania sprawy nie mogą – w oczywisty sposób – obciążać sądu orzekającego.

W skardze, której podstawę stanowi art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość należy wykazać, że postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych. Sytuacja taka nie zaistniała w badanej sprawie zawisłej przed Sądem Apelacyjnym w (...). Brak możliwości rozpoznania tej sprawy nie wynikał ze sposobu działania tego sądu, braku podejmowania czynności czy wydawania wadliwych rozstrzygnięć prowadzących w konsekwencji do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Wbrew sugestiom sformułowanym w skardze, będącym – co istotne – przejawem zasadniczej zmiany stanowiska i oceny zaistniałej sytuacji ze strony pełnomocnika skarżącej, nierozpoznanie sprawy I ACa (...) nie było efektem braku aktywności sądu, ale skutkiem wzmożonej aktywności procesowej skarżącej, odnoszącej się tak do postępowania objętego skargą, jak i wielu innych postępowań inicjowanych przez skarżącą w Sądzie Apelacyjnym w (...).

Jak podkreślano w dotychczasowym orzecznictwie, wskazanie przez stronę okoliczności uzasadniających skargę na przewlekłość nie może sprowadzać się wyłącznie do zakwestionowania ogólnego czasu trwania postępowania. Powinno każdorazowo wskazywać konkretne czynności procesowe, których sąd nie podjął lub podjął z nieuzasadnioną zwłoką bądź dokonał wadliwie. Przy dokonywaniu oceny postępowania z punktu widzenia jego przewlekłości konieczne jest także – zgodnie z art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość – uwzględnienie zachowania się stron postępowania, a w szczególności tej strony, która zarzuciła przewlekłość (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z: 21 lutego 2018 r., III SPP 1/18; 27 maja 2020 r., I NSP 35/20). Przedstawiona powyżej analiza przebiegu postępowania w sprawie I ACa (...) wskazuje, że nie można w tym wypadku postawić skutecznie zarzutu jego wielomiesięcznej przewlekłości. W ocenianym postępowaniu stwierdzić należy występowanie okoliczności wynikających z działań podejmowanych przez skarżącą i uniemożliwiających wyznaczenie składu do rozpoznania jej sprawy. O ile zatem skarżąca mogła korzystać z przysługujących jej uprawnień procesowych i żądać wyłączenia wszystkich sędziów orzekających w Sądzie Apelacyjnym w (...), o tyle nie może następnie abstrahować od zakresu i skutków takich żądań podnosząc – co wskazano w skardze – że nie przyczyniła się

ona do utrudnienia czy przedłużenia rozpoznania sprawy. W warunkach badanego postępowania taki wniosek jest całkowicie nieuprawniony.

Sąd Najwyższy stwierdził, że w ocenianym postępowaniu zaistniały obiektywne przeszkody usprawiedliwiające niewyznaczenie terminu rozprawy po dniu 16 listopada 2018 r. do czasu wniesienia niniejszej skargi. Sam fakt, że w badanej sprawie nie doszło do jej merytorycznego rozstrzygnięcia, nie może stanowić o istnieniu przewlekłości postępowania. Takiego wniosku nie uzasadnia ani brzmienie art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość ani żadnego innego przepisu tej ustawy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy, działając na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość, orzekł jak w punkcie pierwszym sentencji postanowienia.

O zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. z art. 397 § 3 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość oraz § 2, § 4 ust. 2 i 3 oraz § 21 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz.U. 2019, poz. 68).